

(ע"ב) 'ואמרי קרי ליה תירוש יין – שמביא יללה לעולם' –
'היין' בגימטריא 'יללה' (בעל הטורים בראשית ט,כא).

דף עז

'דיו לטובים שבהם' – יש די בזכותם לעמוד להם. 'אמר לו: אני שורף אותם ולטובים שבהם' – מפני שלא מיחו (עפ"י ר"ח ותו"י).

'אייתהו לדוביאל שרא דפרסאי ואוקמיה בחריקיה ושמש עשרים ואחד יום... יהבו ליה – לדוביאל, כנגד עשרים ואחד יום ששימש (תו"י). והם כנגד ימי פורעניות מי"ז בתמוז עד ט' באב. מהרש"א) עשרין וחד מלכי מלכים שימלכו ופרוותא דמשהיג – נמלי משהיג. אמר (שר של פרס): כתיבו לי לישראל באכרגא – להעלות מסים למלכות פרס...

'דוביאל שרא דפרסאי'. שמו של השר מורה על מהות האומה ותכונתה, וכמו שאמרו (בקדושין עב ועוד) 'אלו פרסיים שאוכלין ושותין כדוב ומסורבלין כדוב' (עמהרש"א. וע"ע ביוסף דעת ע"ז ב על תכונת אומה זו).

'עמד גבריאל מאחורי הפרגוד ואמר שוא לכם משכימי קום מאחרי שבת אכלי לחם העצבים כן יתן לידידו שנא אמר רבי יצחק: אלו נשותיהן של תלמידי חכמים שמנדדות שינה בעולם הזה וזוכות לעולם הבא'. הריטב"א מפרש [דלא כרש"י], כך אמר גבריאל לאומות העולם: שוא לכם שאתם רוצים לשעבד בישראל שהם משכימים ומעריבים לעסוק בתורה ומנדדים שינה מעיניהם. עוד פירש לפי הענין: שוא לכם השרים המשכימים ומעריבים לקטרג על ישראל ולהיות לו קטיגורים, ואתם חושבים שיקיים הב"ה ויעשה כן למנדדים שינה מעיניהם לעסוק בתורה.

(ע"ב) 'אמרו עליו על שמאי הזקן שלא רצה להאכיל בידו אחת...'. יש שהראו עפ"י כמה כתבי יד של מסכת סופרים (יח,ז), שהיו מנהגים מסוימים לחנך בניהם הקטנים ביותר, בטרם הגיעו לגיל חינוך, לצום ביום הכיפורים. ואלם החכמים התנגדו לכך. וכן משמע מהתוספתא ביומא (ד,ב) ששמאי הזקן לא רצה להאכיל את בנו הקטן כלל, וגזרו עליו להאכילו. (ע"ע במובא בספר מנהגי ישראל ח"ב עמ' קלא. וע' גם בהדושי הנצי"ב לפסחים קט. ויש להעיר מסוכה כח ששמאי הזקן החמיר לסכך על תינוק סמוך להיוולדו).

בספר שפת אמת פרש ששמאי החמיר אף כשידיו רחוצות שלא ליתן לתינוק בידו [כמו שיש שרצו להחמיר שלא ליתן לקטן בידיים, שמא ישכח ויאכל], וחכמים סברו שאין לחוש לכך וגזרו עליו להאכיל בשתי ידיו.

'וגזרו עליו להאכיל בשתי ידיו'. ע' במובא לעיל עד. בנידון איסור רחיצה אם הוא מהתורה או מדרבנן.

– משמע שמותר להאכיל לקטן בידיים הגם שיכול הקטן ליטול בעצמו [ואף בילד גדול קצת שאין בדבר סכנה, ואעפ"י שיכול להאכילו פחות מכשיעור] – ויש לעיין מדוע אין בזה איסור 'לא תאכילום' שהוזהרנו מלהאכיל לקטנים דבר איסור?

ויש לומר שאין נאסר משום 'לא תאכילום' אלא דברים השויים בקטן כבגדול, אבל עינוי בדברים שהם צרכי הקטן (כדלהלן עתה): שהם מזיקים לקטן יותר מלגדול, לא נתרבה לאיסור זה, וכיון שהקטן אינו מצווה בדבר מותר להאכילו (עפ"י חדושים ובאורים).

בתרומת הדין (קמז). והובא בפוסקים) כתב שמכאן אין ראייה להתיר להאכיל לקטנים בידיים, כי יש לומר דוקא בתינוק קטן שאי אפשר לו ליקח הפת בעצמו התיירו [משמע שלא סבר להוכיח ממעשה דשמאי שמדובר בילדים גדולים, כי אפשר שאף בתינוק קטן נמנע מלהאכילו וכו']. וצ"ב. ואולם לעצם הדין הסכים שמוטר ואין לחוש שמא יאכלנו בעצמו. והב"ח החמיר לדינא, ופירש שמדובר כאן בקטן שאינו יודע ליטול בעצמו. והמג"א (סו"א תרי"ב) כתב שזהו דוחק.

יש להעיר שהראשונים כשדנו על האכילה לקטן בידיים ביהכ"פ, לא דנו כלל משום 'לא תאכילום' (רשב"א יבמות קיד. ובשו"ת ח"א צב; תרומת הדין ועוד). ואפילו הר"ן ריש פרקין לא הקשה אלא על רחיצה וסיכה, ולא על אכילה ושתייה). ויש לפרש שפשוט להם מסברא שאין שייך לאו זה (למסקנת הגמרא עתה): שהרי אכילת הקטנים מחויבת והתר גמור הוא, וכשאמרה תורה 'פשוט אשר לא תעונה' אין הקטנים בכלל, וכשהגדול נותן לקטן מצוה קעביד ולא איסור. וא"כ י"ל אף בשהגיע לחינוך לאו דאורייתא אין בזה. [וזה שלא כדברי המנחת-חינוך (שיג"י יח) שנקט מסברא שהמאכיל קטן שיכול להתענות או שמאכילו יותר מכדי צרכו – עובר ב'לא תאכילום', ומשמע שם שהוא הדין בקטן שמתענה לשעות בלבד. וכבר דנו בדבריו אחרונים ז"ל. ומפשט לשון המג"א (תרסז סק"ב) גם כן נראה לכאורה שנקט בזה איסור 'לא תאכילום'. ובשער הציון (סק"ט) פקפק בזה במתענה לשעות].

ואף בשאר עיניניים, ממה שאמרו (להלן עתה): 'הנך דלאו רביתיהו גזרו בהו רבנן...', משמע שאין כלל צד לאסור משום 'לא תאכילום' דאורייתא ואף בדברים שאינם צורך גידולו של הקטן, אלא מגזרה דרבנן. וכבר הקשה הר"ן על השיטות האוסרות שאר עיניניים מדאורייתא, מדוע אין לאסור משום 'לא תאכילום'. ופירש הכסף-המשנה כיון שמסורן הכתוב לחכמים, לא החמירו בהם יותר מאכילה ושתייה.

ובאבי עזרי (מאכ"א יז, כז) פרש לפי שאר עיניניים אינם אסורים אלא משום עשה ד'שבתון' ולא באזהרה, לכן לא שייך 'לא תאכילום' שאמור רק בלאוין ולא בעשין. ואולם ברש"י (עז) ובר"ן מבואר ששייך 'לא תאכילום' אף בעשה דשבתון. ונראה הטעם משום ש'שבתון' הוא בגדר איסור ולא מצוה.

'עובר עד צוארו במים ואינו חושש'. ואין לאסור מחשש סחיטה, שכיון שלא התיירו לו לעבור אלא כדרך שהוא לבוש, ניכר הדבר ולא יבוא לסחוט.

לפי טעם זה נראה שגם במקום שמוטר לטלטל שם, לא יגביה חלוקו כדרך העוברים במים – כדי לעשות הכר. ומצד שריית הבגדים במים אין לאסור משום כיבוס, כי אין אומרים 'שרייתו זהו כיבוסו' (שבת דד:). אלא כשיש על הבגד דבר טינוף ולא בסתם בגדים שהושחרו מלבישה וכל שכן בנקיים. ורבנו תם אמר, כיון שכשעובר בנהר אין זה דרך נקיון, אדרבה ברוב הפעמים הבגדים מתלכלכים בכך הלכך אין לאסור משום 'מלבן' (מובא בתוס' ישנים וברא"ש ועוד).

ודעת ר"א ממיץ בספר יראים שאין התר לעבור במים אלא בבגדי עור אבל בשאר בגדים אסור משום שרייתו זהו כיבוסו. ויש סוברים שאין אומרים 'שרייתו זהו כיבוסו' אלא כשמתכוין לצחצחו אבל לא בכגון שטובל לטהרה וכד'. ויש אומרים בדעת הרמב"ם שלא לכה לא נקט 'שרייתו זהו כיבוסו', רק אם יש על הבגד לשלשת אז אסור מדרבנן ליתן עליו מים (ע' שער המלך שבת כב, יח; חיי אדם).

'רמא להו קלא, מהו למיעבר למיתי לגבייכו למשאל שמעתא'. אפשר שהשמיענו בזה שאף על פי שאפשר להרים הקול ולשאול, אך כיון שעדיף יותר לשאול מקרוב, די בזה להתיר לעבור (עפ"י חדושים ובאורים).

*

נראה פרוותא דמשהיג הוא המקום שקורין אותו עתה בשם 'בחרין' שמשם מוצאין מן הים המרגליות שקורין לול"ו. ועתה מלכות פרס טוענת שזה המקום שלה ומלכות תוגרמה טוענת המקום שלה ולא נשתו ביניהם ונשאר המקום ביד בעלים שיושבין בו, ואין זכות בו ובפירותיו לא לזה ולא לזה' (מתוך בן יהודע לרבי יוסף חיים מבגדאד).

דף עח

'אמר רב יוסף: מכאן רמז לנדה שצריכה לישב עד צוארה במים'. יש מי שפירש 'לישב' כפשוטו, ונרמז זאת בכתוב מכך שהטמאים טובלים באותו נחל, ובעומק כזה שהמים מגיעים עד צואר בעמידה, אסור להכנס בו כמו שאמרו לעיל – אלא משמע שמגיעים עד צואר בישיבה ולא בעמידה (עפ"י רא"מ הורבין).

ואולם מדברי כמה מהמפרשים נראה שלרב יוסף צריך שיהא עומק המים שלש אמות, והיינו שיעור המים עד צואר בעמידה (ראה בסמוך. וע' ספר הישר לר"ת ס' מה ש'לישב' היינו לעמוד. וע' במש"כ לעיל לא סע"א שלפ"ז מתבארים דברי אביי שם, שנקט כהנחה פשוטה שהמקוה שבמקדש היה ברום ג').

טעמו של דין זה, פירש בשו"ת אגרות משה (יו"ד ח"א קו); על ידי שנכנסת עד צוארה במים קודם הטבילה, המים מקדמים ובאים לכל מקום ואז אפילו אם אחר כך בשעת הטבילה תשוו מדי ויווצרו בגופה קמטים שאין המים נכנסים לשם, כיון שהמים קדמו ובאו לכל מקום בגוף – טבילתה כשרה. [ומכאן ראייה לדעת הט"ז שמועיל הכשר 'מים מקדמים' לקטמים, ואם נכנסה תחילה עד צואר, גם אם אחר כך שחה מדי – עלתה לה טבילה. ואולם הש"ך חולק על כך וקשה לעשות מעשה כנגד דעתו].

ומה שאמרו 'לית הילכתא כוותיה' – מפני שרשאית אף לכתחילה לסמוך על כך שתיוהר מלשוו יותר מדי בשעת הטבילה, ואין צריכה משום כך להיכנס עד צואר במים.

בחזון איש (יו"ד קלו, א) באר שרב יוסף סובר שזה שאמרו (בפסחים קט.) 'כל בשרו במים – מים שכל גופו עולה בהם ושיערו חכמים אמה על אמה ברום ג' אמות' – כן צריך להיות עומק המים. ובוה הסביר את הוכחת רבנו תם מכאן שגם מעיין צריך שיעור זה לטבילת אדם, ולא אמרו מעיין מטהר בכלשהו אלא בטבילת כלים – כי אם גם לטבילת אדם אין שיעור, לא היה שייך כאן הדין הוה שיגיעו מים עד צואר שהרי מדובר כאן במעין.

ומדבריו אלו מבואר שאין טעמו של רב יוסף כדי שיהיו המים מקדמים ובאים, שאם כן אין מקום כלל לחלק בין מעין למקוה [ואפשר שכן היא דעת הגר"א (רא,א) שחולק על דין זה], אלא הלכה היא בשיעור מקוה.

וע"ע בהעמק שאלה (אחרי צו, יג) שבאר מחלוקת הרמב"ם ורבנו תם האם 'לישב' ממש אם לאו.

'אמר ליה: לא סבר לה מר להא דאמר רב אשי: סנדל לכתחלה לא?'. הגם שמסרו בשם רבינא עצמו עבר בסנדל – יש לומר שמכאן סייעתא לאומרים שני רבינא היו. ועוד אפשר שאינו אלא דיחוי שדחאו אבל לפי האמת הוא מתיר לעבור בסנדל (תוס' ישנים).

'רבה מצטנן בינוקא' – בתינוק שבשרו קריר או לח (עפ"י רב האי גאון; הר' אליקים. וכן משמע בטשו"ע). ויש

ב. שנינו: מנין לסיכה שהיא כשתיה ביום הכפורים – אף על פי שאין ראייה לדבר, זכר לדבר – ותבא כמים בקרבן וכשמן בעצמותיו.

לשיטת רבנו תם, הסיכה אינה כשתיה מהתורה אלא מדרבנן. ואף זה לא מציינו אלא ביוהכ"פ ובתרומה אבל לא בשאר איסורי אכילה, הלכך מותר לטווח בחלב (וכ"כ שאר ראשונים כאן; סמ"ג עשין סה. וכן משמע ברמ"א (שכו, י) להתיר לטווח בחלב. וע' בנקודות הכסף (י"ד סוס"י קיז) שהביא מכ"י הרמ"א שראה שיש מחמירים בדבר ונכון הוא).

ויש סוברים שסיכה מדאורייתא עכ"פ לענין תרומה (ועתוס' ותו"י בתירוץ אחד; פרי חדש או"ח תריא; כפות תמרים; מנחת חינוך רעט, ז והעמק שאלה קסו – בדעת הרמב"ם. וע"ע אגרות משה יו"ד ח"א רט ואו"ח ח"ג סב; קובץ ענינים פסחים לב).

ויש סוברים סיכה כשתיה מדרבנן, לא רק ביוהכ"פ ובתרומה אלא אף בשאר איסורים. ואולם במקום צער התיירו כשם שהתירו לטווח ביוהכ"פ למי שיש לו חטטים בראשו (וכן נקט הגר"א או"ח שכו, י). וכתב בבאור הלכה שמנהג רוב העולם להקל בדבר, לרחוץ בבורית שלנו העשויה מחלב. ואם מצוי להשיג בורית שלא נעשתה מחלב – בודאי נכון לחוש לדעת המחמירים. [בספר חדושים ובאורים כתב להסתפק בסבון שלנו, האם נחשב כסיכה אם לא מפני שאינו על תכונת השמן שסיכתו מיועדת להיבלע בבשר].

דבר שאינו ראוי לאכילת אדם אלא לסיכה בלבד; לדעת האוסרים בכל האיסורים, הוא הדין בזה. אכן אם אינו ראוי לסיכה, אולי גם אם מורחו על בשרו אינה נחשבת סיכה ולא שייך בזה סברת 'אחשביה'. וצ"ע (מהגר"א נבנצל שליט"א). ויש סוברים שכל שאינו ראוי לאכילה, אין איסור לטווח בו, מפני שאין מחשיבו בכך להיות אוכל ומשקה (עפ"י מכתב הגר"נ גולדברג שליט"א, מנ"א תש"ס). ובהו"א (דמאי ד, יג) נראה שמסתפק בדבר [לפי ההנחה שסיכה כשתיה מדרבנן], האם אסרו סיכה בדבר שאינו ראוי לאכילה.

ג. 'תירוש' בלשון מקרא הוא יין (זנות ויין ותירוש יקח לב). ואולם בלשון בני אדם אינו יין אלא מיני מתיקה (– פירות חדשים, כגון ענבים ותפוחים), ולכן הנודר מן התירוש אסור בכל מיני מתיקה ומותר ביין, שבנדרים הלך אחר לשון בני אדם.

א. יש לדייק מדברי רש"י שייך חדש שלא עברו עליו ארבעים יום, נקרא בלשון בני אדם 'תירוש', והנודר אסור בו. ולפירוש הר"ד זהו 'תירוש' דקרא – יין חדש, ולא שאר מיני מתיקה (וע' גם מהרש"א).

ב. כתבו הפוסקים שכיום לשון בני אדם נשתנתה ואין קורין תירוש למיני מתיקה אלא ליין, ולכך הנודר מן התירוש אסור ביין ומותר במיני מתיקה (עפ"י יו"ד ריז, טז. ועתה צ"ע).

דף עז

קלג. א. איזו רחיצה וסיכה אסורה ביום הכפורים ואיזו מותרת?
ב. ההולך לדרכו – האם מותר לו לעבור במים ביוהכ"פ?

א. אסור לרחוץ ולטווח מקצת גופו ככל גופו. ואם היה מלוכלך בטיט ובצואה (וכן לפלוף שבעין, למי שרגיל להסירו במים. רי"צ גאות, מובא בר"ן וברא"ש. וכן הובא בשו"ע (תקנד, יא) לענין תשעה באב. וכן נקטו הב"ח ושאר פוסקים גם לענין יוהכ"פ) – רוחץ כדרכו ואינו חושש. וכן אם היה חולה או שהיו לו חטטים בראשו – סך כדרכו ואינו חושש.

בתוס' (ד"ה מניין) משמע שסיכה שאינה של תענוג מותרת. ואולם הרמב"ם (שביתת עשור ג,ט) כתב לאסור, ולא התירו אלא בחולה וכד'. וכן הביא הר"ן מהירושלמי. וכן משמע מדברי רבנו יונה (ברכות ב ד"ה מתני' רחץ) שלא התירו אלא במקום צער).

תנא דבי מנשה, רשב"ג אומר: מדיחה אשה ידה אחת במים [משום 'שיבתא' – רוח רעה השורה בידיים שאינן נטולות], ונותנת פת לתינוק ואינה חוששת.

א. רש"י מפרש בנטילת ידיים שחרית (וכן פירש בה"ג הל' יוהכ"פ דף ל). ומשמע לכאורה שלא התירו ליטול שחרית ביוהכ"פ אלא לצורך האכלה. וע' גם במכתם ועוד. ואולם לפי דברי המרדכי (תשכט) יש לדחות. וצ"ע. ורבנו תם אומר שנטילת ידיים שחרית מותרת ביוהכ"פ בלא נתינת פת לתינוק [ומברך על נטילת ידיים ויש אומרים שאינו מברך (ערא"ש). ובמשנ"ב פסק לברך רק כשבא להתפלל ולאחר עשיית צרכים], שלא גרע זה משאר לכלוך שהרי אינו רשאי ליגע בנקבי גופו עד שיטול, אלא מדובר בגמרא על רוח רעה אחרת כשמאכיל לתינוק ללא נטילה, הגם שנטל שחרית. ועתה אין אותה רוח שורה באלו המלכויות.

ב. גם לאחר עשיית צרכים וכד', שידיו מלוכלכות ואי אפשר לו להתפלל ולברך בלא נטילה – נוטל, ויזהר שלא יטול אלא במקום הצריך כגון האצבעות, ולא כל היד (רא"ש כאן ובתענית פ"ד לט; ריטב"א ר"ן ועוד). וכן היא הסכמת הפוסקים, ודחו מה שנראה מדברי הרמב"ם (תפלה ז,ח) שאין רחיצה כלל ביום הכפורים, אף לא לתפילה.

ולדעת רשב"ם (מובא בתוס' מועד קטן טו:) מותר לרחוץ בצונן פניו ידיו ורגליו. ושם לא התיר רחיצה לשם תענוג אלא משום 'הכון' וכדומה. ובוה מתיישבת קושיית השער-המלך (סוף שביתת עשור) מדברי הרשב"ם המובאים בבית-יוסף תריד.

הנוהג ליטול ידי שלש פעמים לאחר עשיית צרכים, נראה שמוותר לו לנהוג כן גם ביוהכ"פ, עד קשרי האצבעות (עפ"י מטה אפרים תריג,ו ובאלף למטה ו; תשובת הגרשו"א, הליכות שלמה יוהכ"פ ה,יג). ויש מי שחוכך להחמיר (ע' הלכות חג בחג ימים נוראים כג,יב).

ג. הנצרך לאכול ביום הכפורים, נוטל ידיו לאכילה כדרכו ואין בזה איסור רחיצה (שבט הלוי ח"ה קלט עפ"י שו"ת לבושי מרדכי, ודלא כמי שאוסרים בשם מהרי"ל דסקין ז"ל. ע' בשו"ת מהרי"ל דסקין בקו"א ה,סח. וע"ע בקובץ 'מוריה' אלול תשנ"ח (רנג-רנד) עמ' קח).

ד. החולה, אפילו אין בו סכנה, רוחץ כדרכו – כשם שסך כדרכו (ערמב"ם שביתת עשור ג,ט; רמ"א תריג,ט). וה"ה לענין נעילת הסנדל (ע"ש במגן אברהם ו"פ. וע"ע הליכות שלמה ה,טו שרשאי לנעול אף אם אין חוליו ניכר, אך ימעט בהילוך שלא לצורך משום לזות שפתים, אלא שצ"ע בזמננו שמצויות נעלים טובות שאינן של עור, לכאורה אין התר לנעול נעלי עור).

ה. אסטנסי, שאין דעתו מיושבת עליו עד שיקנח פניו במים – מותר (שו"ע תריג,ד). ונהגו להחמיר בזה, ואפילו ברחיצת העינים (רמ"א), אבל אם פניו מלוכלכות או יש לו לפלוף על עינו, יכול ללחלח אצבעו במים ולנקות אותו מקום בלבד (משנ"ב שם, מאחרונים).

ב. ההולך להקביל פני אביו או רבו או פני מי שגדול ממנו (וכן לשאר דברי מצוה. פוסקים) – עובר עד צוארו במים ואינו חושש.

כתב המגן-אברהם (שא,ד): איש ואשה [ברשות בעלה. משנ"ב] שוים במצות הקבלת פני הרב. נסתפקו ברב ההולך אצל תלמיד, ולא נפשט הדבר להתר למסקנא.

וכתבו הפוסקים לאסור (או"ח תריג,ז). ואם הרב צריך לתלמיד בגלל חידודו וחיפוטו, או שביד

התלמיד ישנן שמועות מגדולים אחרים – ה"ט"ז מתיר ובספר תוספת שבת אסר. ומסתבר שאם הרב מסתפק בדבר מסוים והולך לשאול לתלמיד שיודע זאת – לא גרע משאר דבר מצוה שמוטר (עפ"י משנ"ב שא סק"א).

הסיקו שמוטר לעבור במים ביוהכ"פ לשמוע הדרשה, הן בהליכה הן בחזרה, ובלבד שלא יוציא ידיו מתחת חפת חלוקו (= שרוול וכד') להגביה שולי החלוק על זרועו – שאז אינו נראה כמלבוש אלא כנושא על כתפו ואסור משום טלטול (רש"י. ויש אומרים, לעשות הכר כדי שלא יבוא לידי סחיטה).
ההולך לשמור פירותיו – מותר לעבור במים (מפני הפסד ממונן. ודוקא בהליכה אבל לא בחזרה. פוסקים).
וכל זה כשאין המים רודפים, שאם כן אף בחול אסור מפני הסכנה, אם הם גבוהים ממתנים ומעלה.
א. יש מי שכתב שבכל מקום שהתירו לעבור במים, אפילו יש לו דרך להקיף ביבשה – יעבור במים, שעדיף למעט בהילוך (אור זרוע; רמ"א תריג, ח). והאחרונים הסכימו שמוטב להקיף (מובא במשנ"ב שם).

ב. כתב בה"ג (והובא בטשו"ע תריג, ו [וע"ש בטור וב"ח]. וכן הסכים הרשב"ש בתשובה קצד): לא התירו לעבור אלא בגופו אבל לא בספינה, משום גזרת 'שיטה' האסורה בשבת וביום טוב [גזרה שמא יעשה חבית של שייטים שהוא איסור תורה, לכך אסרו אף לדבר מצוה (ע' ד"מ). וי"מ לאידך גיסא; בגזרת שיטה שאין לה סמך בתורה – העמידו דבריהם, משא"כ איסור רחיצה ביוהכ"פ. ע' ב"י].
ואפילו כשהגוי שמוליכה אינו עושה מלאכה עבור ישראל, אין להקל (מגן אברהם).

דף עח

קלד. א. האם יש שיעור לגובה המים שהנדה טובלת בהם?

ב. האם מותר לעבור במים בשבת או שמא יש לחוש שמא יישמט מנעלו או סנדלו ויבוא לטלטלם בידו?

א. רב יוסף רמז מן הכתוב בזכריה, שנדה צריכה לישב עד צוארה במים (-) שיהיו עמוקים דיים כדי לוודא שבטבילתה תתכסה לגמרי במים. או כדי שיקדמו המים קודם הטבילה לכל מקום בגופה, שגם אם יוצרו קמטים בשעת הטבילה – תהא הטבילה כשרה. עפ"י מפרשים). והסיקו שאין הלכה כן אלא יכולה לטבול אף ברדודים מאלו.

כתבו הפוסקים שאעפ"י כ צריך שיהיו המים גבוהים מעל לטבור זרת לפחות, כדי שלא תצטרך לכפוף עצמה הרבה. ואם היו מימיו מרודדים ויש בהם ארבעים סאה, וטבלה בשכיבה [דוקא באופן זה אבל לא תטבול באלכסון או בכפיפה מרובה] – עלתה לה טבילה (עפ"י שו"ת הרשב"א ח"א תתיח-ט וח"ג רכג; יו"ד קצה, לו רא, טו).

ב. בשם רבי אמי ורבי אסי מסרו שהיו עוברים דרך שלולית / תעלת מים בשבת [לדבר מצוה ובלבד שלא יוציא ידו מתחת חפת חלוקו – כנ"ל ביוהכ"פ] כשהם נעולים במנעלים דרך מלבוש. ואף בסנדל העלול ליפול מן הרגל יותר מן המנעל מסר רב רחומי שראה את רבינא שעבר בו דרך מלבוש. רב אשי אמר: סנדל לכתחילה לא.

הלכה כרב אשי לאסור בסנדל (או"ח שא, ד). ונראה שאין זו בגדר גזרה דרבנן אלא שראוי להימנע מכך (חדושים ובאורים).